

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINĖS SĄJUNGOS
ĮSTATYMAS**

2022 m. d. Nr.
Vilnius

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir taikymo ribos

1. Šis įstatymas nustato bendruosius civilinės sąjungos santykių teisinio reglamentavimo principus ir reglamentuoja civilinės sąjungos sudarymo, registravimo, jos galiojimo ir nutraukimo pagrindus ir tvarką, partnerių tarpusavio turtines ir asmenines neturtines teises ir pareigas.

2. Šiame įstatyme vartojamos sąvokos, jeigu nenurodyta kitaip, turi būti suprantamos ir aiškinamos taip, kaip jos aiškinamos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse.

2 straipsnis. Civilinės sąjungos santykių teisinio reglamentavimo principai

Civilinės sąjungos santykių teisinis reglamentavimas Lietuvos Respublikoje grindžiamas monogamijos, civilinės sąjungos savanoriškumo, partnerių tarpusavio lygiateisiškumo ir kitais civilinių santykių teisinio reglamentavimo principais.

3 straipsnis. Civilinės sąjungos samprata

Civilinė sąjunga yra teisės aktų nustatyta tvarka sudarytas ir patvirtintas dviejų asmenų (partnerių) savanoriškas susitarimas, kuriuo jie siekia sukurti ir (ar) plėtoti, apsaugoti tarpusavio asmeninius santykius.

4 straipsnis. Civilinės sąjungos sudarymo sąlygos

1. Asmenys, siekiantys laisva valia sudaryti civilinę sąjungą, turi būti sulaukę pilnametystės, nesiejami šio straipsnio 2 dalyje nurodytų giminystės ryšių, nesudarę santuokos tarpusavyje ar su kitais asmenimis, nesudarę civilinės sąjungos su kitais asmenimis, taip pat nesudarę civilinės partnerystės užsienio valstybėje su kitais asmenimis.

2. Draudžiama sudaryti civilinę sąjungą artimiesiems giminaičiams. Šiam draudimui *mutatis mutandis* taikomas Civilinio kodekso 3.17 straipsnis.

3. Asmuo, sudaręs civilinę sąjungą, kuri nėra pasibaigusi šiame įstatyme nustatytais pagrindais ir tvarka, negali sudaryti santuokos ar civilinės sąjungos su kitu asmeniu.

4. Ribotai veiksnus šioje srityje asmuo negali sudaryti civilinės sąjungos be rūpintojo rašytinio sutikimo. Jeigu rūpintojas sutikimo neduoda, ribotai veiksnus šioje srityje asmens prašymu leidimą sudaryti civilinę sąjungą gali duoti teismas. Asmuo, įsiteisėjusiu teismo sprendimu pripažintas neveiksniu šioje srityje, negali sudaryti civilinės sąjungos. Jeigu paaiškėja, kad yra iškelta byla dėl vieno iš civilinę sąjungą siekiančių sudaryti asmenų pripažinimo neveiksniu šioje srityje, civilinės sąjungos sudarymas turi būti atidėtas iki teismo sprendimo iškeltoje byloje įsiteisėjimo.

5 straipsnis. Civilinės sąjungos sudarymas ir registravimas

1. Asmenys, siekiantys sudaryti civilinę sąjungą, pateikia notarui susitarimą dėl civilinės sąjungos sudarymo.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytame susitarime civilinę sąjungą siekiantys sudaryti asmenys turi patvirtinti, kad yra įvykdytos visos šio įstatymo 4 straipsnyje nustatytos civilinės sąjungos sudarymo sąlygos.

3. Civilinė sąjunga laikoma sudaryta ir turi šiame įstatyme nustatytas teises pasekmes nuo abiejų asmenų, siekiančių sudaryti civilinę sąjungą, susitarimo dėl civilinės sąjungos sudarymo patvirtinimo notarine tvarka momento.

4. Civilinės sąjungos sudarymo faktas prieš trečiuosius asmenis gali būti panaudotas tik tuo atveju, jei Sutarčių ir teisių suvaržymų registre šio registro nuostatuose nustatyta tvarka įregistruotas susitarimo dėl civilinės sąjungos sudarymo faktas. Notaras, patvirtinęs susitarimą dėl civilinės sąjungos sudarymo, ne vėliau kaip kitą darbo dieną po šio susitarimo patvirtinimo Sutarčių ir teisių suvaržymų registro tvarkytojui perduoda duomenis apie patvirtintą susitarimą dėl civilinės sąjungos sudarymo.

5. Civilinę sąjungą sudarę partneriai civilinės sąjungos galiojimo metu neturi teisės į išmokas, skiriamas našliams ir vienišiams asmenims, kaip jie suprantami Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų, Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų, Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų ir Lietuvos Respublikos vienišo asmens išmokos įstatymuose.

II SKYRIUS

CIVILINĖS SĄJUNGOS TEISINĖS PASEKMĖS

6 straipsnis. Partnerių pareigos vienas kitam

1. Partneriai privalo būti vienas kitam lojalūs ir vienas kitą gerbti, taip pat vienas kitą remti moraliai ir materialiai ir, atsižvelgiant į kiekvieno iš jų galimybes, prisidėti prie bendro jų gyvenimo ar kito partnerio poreikių tenkinimo.

2. Jeigu vienas partneris dėl objektyvių priežasčių negali pakankamai prisidėti prie bendro partnerių gyvenimo poreikių tenkinimo, tą pagal savo galimybes turi daryti kitas partneris.

3. Partnerių galėjimas įgyvendinti tam tikras teises gali būti ribojamas šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalyje nurodytos sutarties ir imperatyvių šio įstatymo normų.

7 straipsnis. Atstovavimas

1. Vienas partneris gali įgalioti kitą partnerį veikti jo vardu ir jam atstovauti.

2. Jeigu tam tikriems veiksams atlikti reikalingas kito partnerio sutikimas, tačiau tokio sutikimo dėl objektyvių priežasčių šis negali duoti, tai suinteresuoto partnerio prašymu leidimą tiems veiksams atlikti gali duoti teismas. Teismas, prieš duodamas tokį leidimą, privalo įsitikinti, kad kito partnerio sutikimo gauti tikrai neįmanoma ir kad šio leidimo davimas atitinka abiejų partnerių interesus. Teismo duotas leidimas galioja tik teismo nutartyje nurodytam veiksmui atlikti per toje nutartyje nurodytą terminą.

3. Teismas, nustatęs, kad partneris veikia priešingai kito partnerio, bendrų nepilnamečių vaikų ar kito partnerio nepilnamečių vaikų interesams, valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos ar prokuroro pareiškimu gali savo duotą leidimą atlikti veiksmus pakeisti ar panaikinti. Toks pakeitimas ar panaikinimas galioja tik ateičiai. Kai leidimas susijęs su disponavimu nekilnojamuoju daiktu, teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną po teismo nutarties, kuria teismo duotas leidimas pakeistas ar panaikintas, įsiteisėjimo dienos šią nutartį pateikia Nekilnojamojo turto registro tvarkytojui.

4. Jeigu vienas partneris veikė kito partnerio vardu be įgaliojimo ar teismo leidimo, tokiems veiksams ir jų pasekmėms taikomos Civilinio kodekso šeštosios knygos normos, reglamentuojančios kito asmens reikalų tvarkymą be pavedimo.

8 straipsnis. Įgaliojimas tvarkyti turtą

1. Vienas partneris gali įgalioti kitą partnerį savo nuožiūra valdyti, naudoti turtą, kuris yra jų bendroji dalinė nuosavybė, ar disponuoti šiuo turtu.

2. Jeigu vienas partneris yra išvykęs arba dėl kitų svarbių priežasčių negali kartu tvarkyti bendro turto, kitas partneris gali kreiptis į teismą prašydamas teismo leidimo vienam tvarkyti tokį turtą.

3. Jeigu partneris, kuris vienas tvarko turtą, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, tą daro aplaidžiai ar neprotingai ir nerūpestingai, jis privalo kompensuoti iš savo asmeninio turto nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės.

4. Turto tvarkymui *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso ketvirtosios knygos normos, reglamentuojančios kito asmens turto administravimą.

III SKYRIUS

CIVILINĖS SĄJUNGOS PABAIGA

9 straipsnis. Civilinės sąjungos pabaigos pagrindai

1. Civilinė sąjunga pasibaigia, kai:

- 1) partneriai tarpusavyje sudaro santuoką Civilinio kodekso nustatyta tvarka;
- 2) partneriai bendru sutikimu nutraukia civilinę sąjungą;
- 3) įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo patvirtinamas vieno iš partnerių vienašališkas prašymas nutraukti civilinę sąjungą;
- 4) vienas iš partnerių miršta arba įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo partneris paskelbiamas mirusiu.

2. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytu atveju civilinės sąjungos pabaigos faktas gali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis tik po to, kai Sutarčių ir teisių suvaržymų registre yra įrašomi duomenys apie susitarimo sudaryti civilinę sąjungą pabaigą pagal notarine tvarka patvirtintą bendrą abiejų partnerių susitarimą nutraukti civilinę sąjungą (susitarimą dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių) arba, jeigu partneriai turi bendrų nepilnamečių vaikų, pagal teismo sprendimu patvirtintą bendrą abiejų partnerių prašymą nutraukti civilinę sąjungą.

3. Jeigu civilinė sąjunga nutraukiama teismo sprendimu patvirtinus vienašališką partnerio prašymą nutraukti civilinę sąjungą, civilinės sąjungos pabaigos faktas gali būti panaudotas prieš trečiuosius asmenis tik po to, kai Sutarčių ir teisių suvaržymų registre yra įrašomi duomenys apie susitarimo sudaryti civilinę sąjungą pabaigą pagal įsiteisėjusį teismo sprendimą.

4. Civilinė sąjunga laikoma pasibaigusia nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos arba nuo notarine tvarka patvirtinto abiejų partnerių susitarimo nutraukti civilinę sąjungą įsigaliojimo dienos. Notarine tvarka patvirtintas abiejų partnerių susitarimas nutraukti civilinę sąjungą įsigalioja kitą darbo dieną nuo notarinio patvirtinimo dienos.

10 straipsnis. Civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia pagrindai ir tvarka

1. Civilinė sąjunga pripažįstama negaliojančia, jeigu buvo pažeistos šio įstatymo 4 straipsnyje nustatytos sąlygos, taip pat šio įstatymo 12 ir 13 straipsniuose nustatytais pagrindais.

2. Civilinę sąjungą negaliojančia gali pripažinti tik teismas. Teismui patvirtinus bent vienos iš sąlygų, dėl kurių civilinė sąjunga jos sudarymo momentu buvo negalima, buvimo faktą, civilinė sąjunga negaliojančia pripažįstama nuo jos patvirtinimo notarine tvarka momento.

11 straipsnis. Asmenys, turintys teisę pareikšti ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia pažeidus jos sudarymo sąlygas

1. Civilinė sąjunga, sudaryta pažeidžiant šio įstatymo 4 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytus reikalavimus, asmenims būti nesiejamiems šio įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nurodytų giminystės ryšių, nesudariusiems santuokos tarpusavyje ar su kitais asmenimis, civilinės sąjungos su kitais asmenimis, ar civilinės partnerystės užsienio valstybėje su kitais asmenimis, gali būti pripažinta negaliojančia pagal partnerio, nežinojusio apie šias civilinės sąjungos sudarymo kliūtis, prokuroro arba bet kurio kito asmens, kurio teisės ar teisėti interesai buvo pažeisti civiline sąjunga, ieškinį.

2. Civilinė sąjunga, sudaryta pažeidžiant šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytą reikalavimą, kad asmuo turi būti sulaukęs pilnametystės, gali būti pripažinta negaliojančia pagal nepilnamečio partnerio, jo tėvų, globėjų ar rūpintojų, valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos arba prokuroro ieškinį. Kai nepilnamečiam partneriui sukanka 18 metų, ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia šioje dalyje nurodytu pagrindu gali pareikšti tik pats partneris.

3. Civilinė sąjunga, sudaryta pažeidžiant šio įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje nustatytus civilinės sąjungos sudarymo reikalavimus, gali būti pripažinta negaliojančia pagal neveiksnaus šioje srityje partnerio globėjo, ribotai veiksnus šioje srityje partnerio rūpintojo, prokuroro arba bet kurio kito asmens, kurio teisės ar teisėti interesai buvo pažeisti civiline sąjunga, ieškinį.

4. Civilinė sąjunga, sudaryta pažeidžiant šio įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje nustatytą laisvos valios sąlygą, gali būti pripažinta negaliojančia pagal partnerio, neišreiškusio savo tikrosios valios, arba prokuroro ieškinį. Kai partneris, neišreiškęs savo tikrosios valios, yra nepilnametis, ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia gali pareikšti jo tėvai, globėjai, rūpintojai arba valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

12 straipsnis. Fiktyvios civilinės sąjungos pripažinimas negaliojančia

Civilinė sąjunga, sudaryta tik dėl akių, neturint tikslo sukurti civilinės sąjungos teisinius santykius, gali būti pripažinta negaliojančia pagal vieno iš partnerių arba prokuroro ieškinį.

13 straipsnis. Civilinės sąjungos pripažinimas negaliojančia dėl tikrosios valios neišreiškimo

1. Civilinė sąjunga gali būti pripažinta negaliojančia pagal partnerio ieškinį, jeigu jis įrodo, kad civilinės sąjungos sudarymo momentu negalėjo suprasti savo veiksmų prasmės ir jų valdyti.
2. Reikalauti civilinę sąjungą pripažinti negaliojančia gali partneris, kuris civilinę sąjungą sudarė paveiktas grasinimo, prievartos ar apgaulės.
3. Partneris, davęs sutikimą sudaryti civilinę sąjungą dėl esminės klaidos, gali reikalauti civilinę sąjungą pripažinti negaliojančia. Klaida yra esminė, jeigu buvo suklysta dėl tokių su kitu partneriu susijusių aplinkybių, kurias žinodamas partneris nebūtų sutikęs sudaryti civilinės sąjungos.

14 straipsnis. Ieškinio dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia senatis

1. Partneris, kuris sudarė civilinę sąjungą būdamas nepilnametis, gali reikalauti pripažinti civilinę sąjungą negaliojančia per vienų metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo pilnametystės dienos.
2. Reikalauti pripažinti negaliojančia civilinę sąjungą, sudarytą neišreiškus tikrosios valios, galima per vienų metų ieškinio senaties terminą, skaičiuojamą nuo aplinkybių, sudarančių pagrindą civilinę sąjungą pripažinti negaliojančia, išnykimo arba paaiškėjimo dienos.
3. Reikalauti pripažinti fiktyvią civilinę sąjungą negaliojančia pagal vieno iš partnerių ieškinį galima per vienus metus nuo tokios civilinės sąjungos sudarymo dienos. Šio įstatymo 12 straipsnyje nustatytu pagrindu prokuroras ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia gali pareikšti per 5 metus nuo civilinės sąjungos sudarymo dienos.
4. Reikalavimams pripažinti civilinę sąjungą negaliojančia kitais pagrindais ieškinio senatis netaikoma.

15 straipsnis. Teisės pareikšti ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia išnykimas

1. Teisė pareikšti ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia negali būti perduodama asmeniui paveldėjimo ar kitokiu būdu.
2. Kai vienas partneris miršta, prokuroras netenka teisės pareikšti ieškinį dėl civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia.

16 straipsnis. Civilinės sąjungos pripažinimo negaliojančia teisinės pasekmės

Civilinę sąjungą pripažinus negaliojančia, *mutatis mutandis* taikomos Civiliniame kodekse nustatytos santuokos negaliojimo teisinės pasekmės.

17 straipsnis. Kreipimasis dėl civilinės sąjungos nutraukimo notarine tvarka

1. Partneriai, neturintys bendrų nepilnamečių vaikų, turi teisę nutraukti civilinę sąjungą bendru sutikimu notarine tvarka.

2. Partneriai, kreipdamiesi į notarą dėl civilinės sąjungos nutraukimo bendru sutikimu, notarui turi pateikti rašytinį susitarimą dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių, kuriame turi būti aptarti vienas kito išlaikymo, turto padalijimo klausimai ir kitos turtinės teisės ir pareigos. Šio įstatymo 19 straipsnyje nurodytu atveju partneriai taip pat turi pateikti notarui įrodymus, kad apie kreipimąsi į notarą dėl civilinės sąjungos nutraukimo bendru sutikimu informavo visus žinomus bendrus jų ar vieno iš jų kreditorius.

18 straipsnis. Civilinės sąjungos nutraukimas notarine tvarka

Notaras patvirtina susitarimą dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių, jeigu civilinės sąjungos nutraukimas atitinka šiame įstatyme nustatytas sąlygas, taip pat jeigu partnerių pateiktas susitarimas dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių neprieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės nepažeidžia vieno iš partnerių teisių ir (ar) teisėtų interesų.

19 straipsnis. Kreditorių interesų apsauga notarine tvarka nutraukiant civilinę sąjungą

1. Kai partnerių rašytiniame susitarime dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių aptariami partnerių turto, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, padalijimo klausimai, partneriai, prieš kreipdamiesi į notarą dėl civilinės sąjungos nutraukimo bendru sutikimu, apie tai turi informuoti visus žinomus bendrus jų abiejų ar vieno iš jų kreditorius. Kartu su šiuo pranešimu kreditoriams turi būti išsiųstas susitarimo dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių projektas, taip pat notaro, į kurį ketinama kreiptis dėl šio susitarimo patvirtinimo, kontaktiniai duomenys.

2. Kreditoriai turi teisę per 30 dienų nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytos informacijos gavimo dienos partneriams ir jų pranešime nurodytam notarui raštu pateikti savo motyvuotus prieštaravimus dėl bendrosios dalinės partnerių nuosavybės padalijimo būdo ar kitų susitarimo dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių nuostatų, galinčių pažeisti partnerių bendrų kreditorių ar vieno iš jų kreditorių interesus, ir konkrečius siūlymus, kaip į šiuos prieštaravimus būtų galima atsižvelgti. Šiuo atveju notaras klausimą dėl civilinės sąjungos nutraukimo bendru partnerių sutikimu sprendžia ne anksčiau kaip pasibaigus šioje dalyje nurodytam terminui.

3. Jeigu kreditoriai pateikia savo prieštaravimus, į kuriuos partneriai nesutinka atsižvelgti ir pagal juos pakeisti susitarimo dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių sąlygas, notaras

susitarimo dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių netvirtina ir partneriai turi teisę dėl civilinės sąjungos nutraukimo kreiptis į teismą.

4. Šio straipsnio nuostatos taip pat taikomos, kai keičiamas susitarimas dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių.

20 straipsnis. Civilinės sąjungos nutraukimas teismo tvarka

1. Partneriai, turintys bendrų nepilnamečių vaikų, turi teisę nutraukti civilinę sąjungą bendru sutikimu teismo tvarka.

2. Pagal šio straipsnio 1 dalį partneriai pateikia savo gyvenamosios vietos apylinkės teismui bendrą prašymą nutraukti civilinę sąjungą ir susitarimą dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių, kuriame turi būti aptarti bendrų nepilnamečių vaikų ir vienas kito išlaikymo, turto padalijimo klausimai ir kitos partnerių turtinės teisės ir pareigos.

3. Partneris, norėdamas civilinę sąjungą nutraukti vienašališkai, pateikia savo gyvenamosios vietos apylinkės teismui prašymą nutraukti civilinę sąjungą. Šiame prašyme privalo būti nurodyta, kaip pareiškėjas įvykdys savo pareigas kitam partneriui ir bendriems nepilnamečiams vaikams, jeigu jų yra.

4. Įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo vienas iš partnerių pripažįstamas nežinia kur esančiu, civilinė sąjunga gali būti nutraukta kito partnerio vienašališku prašymu, paduodamu šio straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka.

5. Teismas, nutraukdamas civilinę sąjungą pagal šio straipsnio 3 dalį, išsprendžia bendrų nepilnamečių vaikų ir partnerių vienas kito išlaikymo, bendrų nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos klausimus, nustato skyrium gyvenančio tėvo (motinos) bendravimo su bendrais nepilnamečiais vaikais ir dalyvavimo juos auklėjant tvarką ir išsprendžia turto padalijimo ir kitus klausimus, susijusius su partnerių turtinėmis teisėmis ir pareigomis, išskyrus atvejus, kai partneriai išlaikymo, turto padalijimo ir kitus su turtinėmis teisėmis ir pareigomis susijusius klausimus yra aptarę sutartyje dėl civilinės sąjungos pasekmių, sudarytoje šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

6. Teismas, priimdamas sprendimą dėl turto, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, padalijimo pasibaigus civilinei sąjungai, gali priteisti išlaikymą buvusiam partneriui, kuriam išlaikymas reikalingas, jeigu jis to reikalauja ir jeigu išlaikymo klausimai neišspręsti šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalyje nurodytoje partnerių sudarytoje sutartyje dėl civilinės sąjungos pasekmių. Jeigu teismas nesprendė dėl partnerių bendrosios dalinės nuosavybės padalijimo, partneris, kuriam reikalingas išlaikymas, per vienus metus nuo civilinės sąjungos pabaigos dienos gali kreiptis į teismą su prašymu, kad teismas jam priteistų išlaikymą iš buvusio partnerio. Priteisiant išlaikymą buvusiam partneriui, *mutatis mutandis* taikomas Civilinio kodekso 3.72 straipsnis.

7. Bylos dėl civilinės sąjungos nutraukimo nagrinėjamos Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka.

21 straipsnis. Civilinės sąjungos pabaigos registravimas

1. Partneriams tarpusavyje sudarius santuoką arba vienam iš partnerių mirus, Lietuvos Respublikos gyventojų registro duomenys apie santuokos sudarymą ar partnerio mirtį perduodami Sutarčių ir teisių suvaržymų registro tvarkytojui ir jų pagrindu Sutarčių ir teisių suvaržymų registre įrašomi duomenys apie susitarimo sudaryti civilinę sąjungą pabaigą.

2. Duomenis apie civilinės sąjungos pabaigą, kai įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo partneris paskelbiamas mirusiu, arba įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo civilinė sąjunga pripažinta negaliojančia, Sutarčių ir teisių suvaržymų registro tvarkytojui ne vėliau kaip kitą darbo dieną po sprendimo įsiteisėjimo pateikia teismas.

3. Pagal šio įstatymo 9 straipsnio 2 ir 3 dalis duomenis apie įregistruotos civilinės sąjungos pabaigą Sutarčių ir teisių suvaržymų registro tvarkytojui pateikia notaras ne vėliau kaip kitą darbo dieną po susitarimo nutraukti civilinę sąjungą (susitarimo dėl civilinės sąjungos nutraukimo teisinių pasekmių) patvirtinimo arba teismas – ne vėliau kaip kitą darbo dieną po teismo sprendimo, kuriuo civilinė sąjunga nutraukiama, įsiteisėjimo dienos.

4. Duomenys apie susitarimo sudaryti civilinę sąjungą pabaigą įrašomi Sutarčių ir teisių suvaržymų registre šio registro nuostatuose nustatyta tvarka.

5. Susitarimo dėl civilinės sąjungos sudarymo faktas iš Sutarčių ir teisių suvaržymų registro išregistruojamas praėjus 50 metų nuo duomenų apie susitarimo sudaryti civilinę sąjungą pabaigą įrašymo Sutarčių ir teisių suvaržymų registre dienos, išskyrus atvejus, kai civilinė sąjunga pripažįstama negaliojančia. Civilinę sąjungą pripažinus negaliojančia, susitarimo dėl civilinės sąjungos sudarymo faktas išregistruojamas Sutarčių ir teisių suvaržymų registro nuostatų nustatyta tvarka.

IV SKYRIUS

PARTNERIŲ TURTO TEISINIS REŽIMAS

22 straipsnis. Bendroji dalinė partnerių nuosavybė

1. Turtas, įgytas civilinės sąjungos metu abiejų partnerių ar vieno iš jų vardu, laikomas bendrąja daline partnerių nuosavybe, išskyrus šio įstatymo 28 straipsnyje nurodytą turtą. Preziumuojama, kad partnerių bendrosios dalinės nuosavybės dalys yra lygios, kol neįrodyta kitaip.

Partnerių bendroji dalinė nuosavybė valdoma, naudojama ir ja disponuojama *mutatis mutandis* taikant Civilinio kodekso 4.72–4.81 straipsnių nuostatas tiek, kiek šiame įstatyme nenustatyta kitaip.

2. Norintys sudaryti civilinę sąjungą asmenys arba civilinę sąjungą sudarę partneriai turi teisę notarine tvarka sudaryti sutartį dėl civilinės sąjungos pasekmių. Šioje sutartyje partneriai nustato savo turtines teises ir pareigas civilinės sąjungos metu, taip pat civilinei sąjungai pasibaigus. Notaras duomenis apie patvirtintą sutartį dėl civilinės sąjungos pasekmių ir jos pakeitimus ne vėliau kaip kitą darbo dieną po sutarties (jos pakeitimo) patvirtinimo pateikia Sutarčių ir teisių suvaržymų registro tvarkytojui šio registro nuostatuose nustatyta tvarka. Sutarčiai dėl civilinės sąjungos pasekmių *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso 3.83 straipsnio 2 dalies ir 3.101–3.108 straipsnių nuostatos. Jeigu sutartyje dėl civilinės sąjungos pasekmių nenustatyta kitaip arba jeigu ši sutartis nesudaryta, šio straipsnio 1 dalyje nurodytam partnerių turtui taikomas šio įstatymo 23 straipsnyje nustatytas teisinis režimas.

23 straipsnis. Partnerių turto, kuris yra bendroji dalinė jų nuosavybė, teisinis režimas

1. Turtu, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, partneriai naudojami, jį valdo ir juo disponuoja bendru sutarimu. Preziumuojama, kad vienam partneriui sudarant sandorį yra gautas kito partnerio sutikimas, išskyrus atvejus, kai sandoriui sudaryti reikalingas rašytinis kito partnerio sutikimas.

2. Partneris be kito partnerio rašytinio sutikimo neturi teisės parduoti, dovanoti ar kitokiu būdu perleisti, išnuomoti, įkeisti ar kitaip suvaržyti teisių į turtą, nurodytą šio įstatymo 24 straipsnyje.

3. Sandorius dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, ar daiktinių teisių į jį disponavimo ar jų suvaržymo, taip pat sandorius dėl bendros įmonės perleidimo ar teisių į ją suvaržymo ir vertybinių popierių, kurie yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, perleidimo ar teisių į juos suvaržymo gali sudaryti tik abu partneriai, išskyrus tuos atvejus, kai vienas iš partnerių turi kito partnerio išduotą įgaliojimą sudaryti tokį sandorį.

4. Šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalys netaikomos, jeigu partneris dėl savo neveiksnumo tam tikroje srityje negali duoti reikalingo sutikimo arba jo sutikimo neįmanoma gauti dėl kitokių svarbių priežasčių. Tokiu atveju leidimą sudaryti sandorį kito partnerio prašymu gali duoti teismas.

5. Jeigu sandoris yra sudarytas be kito partnerio sutikimo, sutikimo sudaryti sandorį nedavęs partneris gali tokį sandorį patvirtinti per vieną mėnesį nuo dienos, kurią sužinojo apie sandorį. Iki sandorio patvirtinimo momento kita sandorio šalis gali sandorio atsisakyti. Jeigu per vieną mėnesį partneris sandorio nepatvirtina, pripažįstama, kad sandoris yra sudarytas be kito partnerio sutikimo. Jeigu kita sandorio šalis žinojo, kad asmuo, su kuriuo ji sudaro sandorį, yra kito asmens partneris,

sandorio ji gali atsisakyti tik tuo atveju, jeigu partneris melagingai pareiškė, kad kito partnerio sutikimas sudaryti sandorį yra.

6. Sandoriai, kurie buvo sudaryti pažeidžiant šiame straipsnyje nustatytas taisykles, pagal sutikimo nedavusio partnerio ieškinį gali būti pripažinti negaliojančiais per vieną metų terminą, skaičiuojamą nuo dienos, kurią partneris sužinojo ar turėjo sužinoti apie sandorio sudarymą, išskyrus atvejus, kai trečiasis asmuo, kuriam turtas perleistas, įkeistas ar išnuomotas, buvo sąžiningas.

7. Partnerių civilinė atsakomybė pagal turtines prievoles nustatoma *mutatis mutandis* taikant Civilinio kodekso 3.109–3.115 straipsnių nuostatas.

24 straipsnis. Partnerių bendram gyvenimui naudojamas turtas

1. Neatsižvelgiant į tai, kurio partnerio nuosavybė iki civilinės sąjungos sudarymo buvo ar po jos sudarymo yra šio straipsnio 2 dalyje nurodytas turtas, šis turtas yra pripažįstamas partnerių bendram gyvenimui naudojamu turtu. Partnerių bendram gyvenimui naudojamas turtas turi būti naudojamas tik partnerių bendro gyvenimo poreikiams tenkinti.

2. Partnerių bendram gyvenimui naudojamas turtas yra šis turtas, nuosavybės teise priklausantis vienam arba abiem partneriams:

- 1) partnerių bendram gyvenimui naudojama gyvenamoji patalpa;
- 2) kilnojamieji daiktai, skirti partnerių bendriems namų ūkio poreikiams tenkinti, įskaitant baldus.

3. Partnerių bendram gyvenimui naudojamu turtu taip pat pripažįstama teisė naudotis partnerių bendram gyvenimui naudojama gyvenamąja patalpa.

4. Šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytas turtas įgyja partnerių bendram gyvenimui naudojamo turto teisinį statusą nuo civilinės sąjungos sudarymo momento, tačiau šis faktas prieš trečiuosius asmenis gali būti panaudotas tik tuo atveju, jeigu susitarimo dėl civilinės sąjungos sudarymo faktas yra įregistruotas Sutarčių ir teisių suvaržymų registre ir nekilnojamas daiktas Nekilnojamojo turto registre nurodytas kaip partnerių bendram gyvenimui naudojamas turtas.

25 straipsnis. Partnerių bendram gyvenimui naudojamo turto teisinis režimas

1. Šio įstatymo 24 straipsnio 2 dalyje nurodytas turtas, kuris yra vieno partnerio asmeninė nuosavybė, gali būti naudojamas, valdomas ar juo gali būti disponuojama tik šiame straipsnyje nustatyta tvarka.

2. Partneris, kuris yra nekilnojamojo daikto, priskiriamo partnerių bendram gyvenimui naudojamam turtui, savininkas, gali perleisti nuosavybės teisę į šį nekilnojamąjį daiktą, įkeisti ar kitaip suvaržyti teises į jį tik gavęs kito partnerio rašytinį sutikimą. Nepilnamečių vaikų turintys

partneriai privalo užtikrinti, kad dėl sandorio, susijusio su nekilnojamoju daiktu, kuris yra partnerių bendram gyvenimui naudojamas turtas, nepilnametis vaikas nebus paliktas be gyvenamojo būsto ir nebus pažeista vaiko teisė į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, protiniam, dvasiniam ir doroviniam vystymuisi užtikrinti. Notarai, prieš tvirtindami šioje dalyje numatytus sandorius, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo nustatyta tvarka įvertina, ar sudarius sandorį nepilnametis vaikas nebus paliktas be gyvenamojo būsto ir ar nebus pažeista jo teisė į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, dvasiniam ir doroviniam vystymuisi užtikrinti.

3. Iš partnerių bendram gyvenimui naudojamo turto negali būti išieškoma pagal kreditorių reikalavimus, jeigu kreditoriai žinojo arba turėjo žinoti, kad sandorio sudarymas nesusijęs su partnerių bendro gyvenimo poreikių tenkinimu ir prieštarauja partnerių bendro gyvenimo interesams.

4. Partneriai sutartimi negali pakeisti partnerių bendram gyvenimui naudojamo turto teisinio režimo ar jo sudėties.

26 straipsnis. Su gyvenamosiomis patalpomis, kurios yra bendram gyvenimui naudojamas turtas, susijusios partnerių teisės ir pareigos

1. Jeigu partneriai gyvena gyvenamojoje patalpoje pagal nuomos sutartį, šią nuomos sutartį sudaręs partneris be kito partnerio rašytinio sutikimo neturi teisės nutraukti nuomos sutarties prieš terminą, subnuomoti gyvenamosios patalpos arba perleisti teises pagal nuomos sutartį. Partneris, nedavęs sutikimo sudaryti tokį sandorį ar vėliau jo nepatvirtinęs, turi teisę reikalauti pripažinti jį negaliojančiu.

2. Jeigu partnerių bendram gyvenimui naudojama gyvenamoji patalpa nuosavybės teise priklauso vienam partneriui, šis neturi teisės be kito partnerio rašytinio sutikimo šios gyvenamosios patalpos perleisti, įkeisti ar išnuomoti. Partneris, nedavęs sutikimo sudaryti šioje dalyje numatytą sandorį ar vėliau jo nepatvirtinęs, turi teisę reikalauti pripažinti sandorį negaliojančiu, jeigu ginčijama gyvenamoji patalpa Nekilnojamojo turto registre buvo nurodyta kaip partnerių bendram gyvenimui naudojamas turtas.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos taisyklės taikomos ir uzufrukto bei panaudos atvejais.

27 straipsnis. Partnerių bendram gyvenimui naudojamo turto teisinio režimo pabaiga

1. Partnerių bendram gyvenimui naudojamo turto teisinis režimas pasibaigia pasibaigus civilinei sąjungai ar ją pripažinus negaliojančia.

2. Partneriui, su kuriuo gyventi lieka nepilnamečiai vaikai, teismo sprendimu gali būti suteikiama teisė naudotis partnerių bendram gyvenimui naudojamu turtu ar jo dalimi (uzufruktas). Uzufruktas nustatomas tol, kol vaikai sulaukia pilnametystės.

3. Jeigu partneriai bendram gyvenimui naudojamą gyvenamąją patalpą nuomojosi, teismas gali perkelti nuomininko teises partneriui, su kuriuo gyventi lieka nepilnamečiai vaikai ar kuris yra nedarbingas.

4. Namų apyvokos daiktus, skirtus partnerių bendriems namų ūkio poreikiams tenkinti, teismas gali priteisti partneriui, kuris kartu su nepilnamečiais vaikais lieka gyventi partnerių bendram gyvenimui naudotoje gyvenamojoje patalpoje.

28 straipsnis. Asmeninė partnerių nuosavybė

1. Asmenine partnerių nuosavybe pripažįstamas turtas:

1) abiejų partnerių atskirai įgytas iki civilinės sąjungos sudarymo turtas;

2) partneriui dovanotas ar jo paveldėtas po civilinės sąjungos sudarymo turtas, jeigu dovanojimo sutartyje ar testamente nenurodyta, kad turtas perduodamas abiem partneriams kaip bendroji dalinė ar kitos rūšies nuosavybė;

3) partnerių asmeninio naudojimo daiktai (avalynė, drabužiai, profesinės veiklos įrankiai);

4) intelektinės ir pramoninės nuosavybės teisės, išskyrus pajamas, gaunamas iš intelektinės veiklos;

5) lėšos ir daiktai, reikalingi asmeniniam partnerio verslui, išskyrus lėšas ir daiktus, skirtus verslui, kuriuo verčiasi abu partneriai bendrai;

6) lėšos, vieno partnerio gautos kaip žalos atlyginimas ar kitokia kompensacija už žalą, padarytą dėl sveikatos sužalojimo, ir neturtinę žalą, tikslinė materialinė parama ir kitokios išmokos, išimtinai susijusios tik su jas gavusio partnerio asmeniu, teisės, kurių negalima perleisti kitiems asmenims;

7) partnerio įgytas turtas už asmenines lėšas arba lėšas, gautas realizavus jo asmenine nuosavybe esantį turtą, jeigu to turto įgijimo metu buvo aiškiai išreikšta partnerio valia įgyti turtą asmeninę nuosavybę.

2. Faktas, kad tam tikras turtas priklauso asmeninei vieno partnerio nuosavybei, gali būti įrodytas tik rašytiniais įrodymais, išskyrus atvejus, kai pagal įstatymus leidžiami liudytojų parodymai arba to turto prigimtis ir pobūdis savaime įrodo, kad turtas yra vieno partnerio asmeninė nuosavybė.

3. Asmeninis turtas, kurį vienas partneris laikinai perduoda kitam partneriui pastarojo asmeniniams poreikiams tenkinti, išlieka turtą perdavusio partnerio asmeninė nuosavybė.

V SKYRIUS

CIVILINĖS SĄJUNGOS NUTRAUKIMO TEISINĖS PASEKMĖS

29 straipsnis. Turto, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, padalijimas

1. Visas turtas, pagal šio įstatymo 22 straipsnio 1 dalį laikomas bendrąja daline partnerių nuosavybe, gali būti padalytas partneriams jų susitarimu arba teismo sprendimu pagal šio straipsnio nuostatas vieno iš partnerių ar partnerių kreditorių reikalavimu tiek civilinės sąjungos metu, tiek pasibaigus jų sudarytai civilinei sąjungai.

2. Jeigu vienas partneris yra pripažintas neveiksniu tam tikroje srityje ar ribotai veiksniu tam tikroje srityje arba jis nuostolingai tvarko bendrą turtą ar savo veiksmais kelia pavojų bendrajai dalinei partnerių nuosavybei ir partnerių interesams, ar be pakankamo pagrindo neprisideda prie bendrų partnerių poreikių tenkinimo, kitas partneris turi teisę kreiptis į teismą dėl turto padalijimo.

3. Teismo sprendimu dalijant turtą, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, teismas pirmiausia nustato bendrąją dalinę nuosavybę esantį partnerių turtą ir vieno ir kito partnerio asmeninį turtą. Sudarant partnerių turto balansą ir nustatant turto vertę, *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso 3.118–3.119 straipsnių nuostatos.

4. Jeigu, sudarius partnerių turto balansą, paaiškėja, kad liko turto, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, šis turtas padalijamas partneriams lygiomis dalimis, išskyrus šiame straipsnyje nustatytas išimtis. Nustatant nedalytiną turtą *mutatis mutandis*, taikomos Civilinio kodekso 3.120 straipsnio nuostatos.

5. Turtas padalijamas natūra, atsižvelgiant į jo vertę ir abiejų partnerių bendro turto dalis, jeigu galima taip padalyti. Jeigu natūra abiem partneriams turto padalyti negalima, turtas natūra priteisiamas vienam partneriui, kartu jį įpareigojant kompensuoti kitam partneriui jo dalį pinigais. Parenkant turto padalijimo būdą ir dalijant turtą natūra, atsižvelgiama į bendrų nepilnamečių vaikų interesus, partnerių sveikatos būklę ar turtinę padėtį ir kitas svarbias aplinkybes.

6. Teismas turi teisę nesilaikyti lygių dalių principo, jeigu, atsižvelgiant į partnerių nepilnamečių vaikų interesus, partnerių sveikatos būklę ar turtinę padėtį ir kitas svarbias aplinkybes, būtų teisinga ir protinga vienam partneriui priteisti didesnę turto dalį.

7. Teisme dalijant turtą, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, *mutatis mutandis* taikomos Civilinio kodekso 3.126 straipsnyje nustatytos kreditorių teisių garantijos.

8. Reikalavimams dėl turto, kuris yra bendroji dalinė partnerių nuosavybė, išskyrus nekilnojamuosius daiktus, padalijimo taikomas 5 metų ieškinio senaties terminas, skaičiuojamas nuo civilinės sąjungos pabaigos momento.

30 straipsnis. Teisės naudotis gyvenamąja patalpa išlikimas

1. Teismas, atsižvelgdamas į civilinės sąjungos trukmę, partnerių bendrų nepilnamečių vaikų interesus, partnerių amžių, sveikatos būklę, turtinę padėtį ir kitas svarbias aplinkybes, turi teisę palikti

teisę naudotis nuomojama gyvenamąja patalpa tam partneriui, kuriam ta gyvenamoji patalpa reikalingesnė.

2. Teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, gali įpareigoti partnerį, kuriam palikta teisė naudotis nuomojama gyvenamąja patalpa, išmokėti kitam partneriui piniginę kompensaciją, susijusią su kitos gyvenamosios patalpos ieškojimo ir persikėlimo išlaidomis.

3. Kai gyvenamoji patalpa yra vieno partnerio nuosavybė, teismas savo sprendimu gali nustatyti uzufruktą ir palikti joje gyventi kitą partnerį, jeigu su juo po civilinės sąjungos nutraukimo lieka gyventi bendri nepilnamečiai vaikai. Šiuo atveju uzufruktas nustatomas tol, kol vaikas (vaikai) sulaukia pilnametystės.

VII SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

31 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2023 m. rugsėjo 1 d.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2023 m. kovo 31 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

32 straipsnis. Pasiūlymas Vyriausybei

Vyriausybė iki 2023 m. kovo 1 d. pateikia Lietuvos Respublikos Seimui įstatymų, kuriuos būtina pakeisti priėmus šį įstatymą, projektus.

33 straipsnis. Įstatymo taikymas

Kituose teisės aktuose vartojamos sąvokos ir formuluotės „asmuo, įregistravęs partnerystę įstatymų nustatyta tvarka“, „asmuo, su kuriuo registruota partnerystė“, „asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis“, „partneris, kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka“, „partneris (kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka)“, „partnerystės ryšiais susijęs asmuo“, „sugyventinis“, „sugyventinis (partneris)“, „sugyventinis, įstatymų nustatyta tvarka įregistravęs partnerystę“, „sugyventinis, kai įstatymų nustatyta tvarka yra įregistruota partnerystė“, „sugyventinis, kai partnerystė įregistruota įstatymų nustatyta tvarka“ taip pat atitinka šiame įstatyme vartojamą sąvoką „partneris“ – asmuo, kurio civilinė sąjunga yra sudaryta šio įstatymo nustatyta tvarka.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentas